

Bijlagen

I. Verklaring inzake de beleggingsbeginselen

Verklaring inzake de beleggingsbeginselen

Stichting Rabobank Pensioenfonds

Deze verklaring maakt deel uit van de ABTN van het Rabobank Pensioenfonds

1. Inleiding

Voor u ligt de ‘Verklaring inzake de beleggingsbeginselen’ (hierna: ‘de verklaring’). Hierin kunt u lezen wat het beleggingsbeleid is van Stichting Rabobank Pensioenfonds (hierna: ‘het pensioenfonds’). Pensioenfonds zijn volgens de Europese Pensioenrichtlijn verplicht om zo’n verklaring op te stellen. De Europese Pensioenrichtlijn regelt de werkzaamheden van en het toezicht op pensioenfonds. In Nederland is de richtlijn verwerkt in de Pensioenwet. Hierdoor zijn de Nederlandse pensioenfonds verplicht de verklaring op te nemen in hun zogenaamde Actuariële- en Bedrijfstechnische Nota (ABTN).

Het pensioenfonds stelt de verklaring op verzoek beschikbaar aan alle (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Ook is de verklaring terug te vinden op de website van het fonds: www.rabobankpensioenfonds.nl. Deze verklaring is door het bestuur opgesteld d.d. 8 mei 2007 en wordt regelmatig herzien: eens in de drie jaar én bij belangrijke wijzigingen in het beleggingsbeleid. Deze versie dateert van maart 2019.

Hoofdstuk 2 gaat over de pensioenregeling en de organisatie van het pensioenfonds. In hoofdstuk 3 staan we stil bij het beleggingsbeleid. Hoofdstuk 4 gaat over de uitvoering van het beleggingsbeleid.

2. Organisatie en Regeling

2.1 Organisatie

Het pensioenfonds is het pensioenfonds voor (gewezen) werknemers van de Rabobank. Het doel van het pensioenfonds is pensioenrechten administreren, pensioenuitkeringen verzorgen en pensioengelden beleggen. Achmea Pensioenservices voert de pensioenregeling uit.

2.2 Bestuur Pensioenfonds

Het bestuur van het pensioenfonds is eindverantwoordelijk voor het beleggingsbeleid. Het bestuur stelt het strategisch beleggingsbeleid vast en houdt toezicht op de uitvoering ervan door het Uitvoerend Bestuur. Achmea Investment Management (Achmea IM) is ingeschakeld voor de (operationele) uitvoering van het beleggingsbeleid. Achmea IM is daarmee verantwoordelijk voor uitvoering van en advies over het vermogensbeheer. Dit houdt in:

- advisering over beleggingstechnische zaken;
- beleidsondersteuning;
- uitvoering van door het bestuur gedelegeerde verantwoordelijkheden zoals: 1) de pensioengelden beleggen binnen de kaders die het bestuur heeft vastgesteld en 2) externe vermogensbeheerders selecteren en na besluitvorming door het bestuur aanstellen.

Achmea IM legt periodiek verantwoording af aan het bestuur, via het uitvoerend bestuur van het pensioenfonds.

2.3 Pensioenregeling

De pensioenregeling is een zogenaamde middelloonregeling (CDC-regeling⁸). Een deelnemer heeft recht op pensioen bij ouderdom en arbeidsongeschiktheid. De pensioenregeling staat uitvoerig beschreven in het pensioenreglement en de ABTN, waar deze verklaring onderdeel van uitmaakt. De ABTN vindt u op www.rabobankpensioenfonds.nl.

2.4 Bestuur en medewerkers

⁸ In het kader van de Pensioenwet en het toezicht van DNB op pensioenfonds wordt deze CDC-regeling als middelloonregeling aangemerkt. De hoogte van de premie is gemaximeerd. De jaarlijkse opbouw door het Rabobank Pensioenfonds is voorwaardelijk en afhankelijk van de hoogte van de ontvangen premie. De indexatie van opgebouwde aanspraken en pensioenen is voorwaardelijk en afhankelijk van de in het Rabobank Pensioenfonds beschikbare middelen.

De integriteitsregelingen van de Rabobank zijn op de medewerkers van het bestuursbureau van het pensioenfonds van toepassing. Het fonds kent een eigen gedragscode die op het bestuur en het verantwoordingsorgaan van toepassing is.

Controle op de naleving van deze regelingen berust bij de compliance officer van het pensioenfonds. Deze werkt hiertoe samen met de afdeling Compliance van Rabobank Nederland.

Directie en medewerkers van Achmea IM hebben een eigen gedragscode ondertekend. Het pensioenfonds zorgt ervoor dat medewerkers tijdens het hele beleggingsproces over professionele kwaliteit en expertise beschikken. In de tussen het pensioenfonds en Achmea IM gesloten uitbestedingsovereenkomst heeft Achmea IM zich hiertoe jegens het pensioenfonds verplicht.

De controle op naleving van de gedragscode van Achmea IM berust bij de compliance officer van Achmea IM.

3. Beleggingsbeleid van het pensioenfonds

3.1 Algemeen

Het pensioenfonds ontvangt pensioenpremies om de pensioenen in de toekomst te kunnen uitkeren. Het fonds heeft verplichtingen en ambities, onder andere op het gebied van de pensioenpremie en inflatiecompensatie (voor een uitgebreidere beschrijving hiervan verwijzen wij naar de ABTN). Om die verplichtingen en ambities te kunnen realiseren, heeft het fonds verschillende sturingsmiddelen. Een van die middelen is het beleggingsbeleid. Om op de lange termijn voldoende middelen te hebben om aan de verplichtingen te kunnen voldoen en ambities waar te kunnen maken, belegt het fonds de premies in aandelen, obligaties en andere beleggingsvormen waarover rendement wordt behaald.

Zulke beleggingen brengen echter ook het risico met zich mee dat de verwachte rendementen niet worden gehaald. Het fonds brengt de risico's daarom regelmatig in kaart met een zogenaamde Asset Liability Matching-studie (ALM). In een ALM-studie wordt berekend hoe de financiële positie van het fonds zich op lange termijn kan ontwikkelen, binnen verschillende economische scenario's. Op die manier kan het fonds de volgende inschattingen maken: Hoe groot is het risico dat het fonds niet aan haar verplichtingen kan voldoen? En welke ruimte is er nog voor de invulling van de ambities?

Ook de toezichthouder van de pensioenfonds, De Nederlandsche Bank (DNB), speelt een belangrijke rol bij het strategisch beleggingsbeleid. In het Financieel Toetsingskader (FTK), onderdeel van de Pensioenwet, zijn de wettelijke financiële eisen aan pensioenfonds vastgelegd. DNB houdt toezicht op pensioenfonds inzake het naleven van de vereisten van het FTK. Daardoor heeft risicomangement een veel prominentere rol gekregen binnen het financiële management van een pensioenfonds. Hierbij is het van belang om de risico's in het licht van de integrale balans te bekijken. DNB beschrijft in haar regelgeving de risico's voor een pensioenfonds. De belangrijkste risico's zijn het renterisico, het valutarisico en het risico van waardedalingen van aandelen en onroerend goed. DNB beoordeelt regelmatig hoe hoog de risico's zijn en of het fonds voldoende buffers heeft om tegenvallende ontwikkelingen te kunnen verwerken.

Bij alle beleggingsactiviteiten gelden algemene uitgangspunten:

- het pensioenfonds hanteert het voorzichtigheidsbeginsel (het vermogen wordt op zo'n manier belegd dat de veiligheid, kwaliteit en liquiditeit van de middelen voldoende zijn gewaarborgd);
- het vermogen wordt belegd in het belang van de (gewezen) deelnemers;
- het vermogensbeheer wordt op deskundige en zorgvuldige wijze uitgevoerd;
- de belegde middelen worden op voldoende wijze gediversifieerd;
- het pensioenfonds sluit in beginsel geen enkele beleggingscategorie, -techniek of -instrument uit⁹.

3.2. Vaststellen beleggingsbeleid

Het bestuur bepaalt welke financiële risico's acceptabel zijn. Zij kijkt daarbij naar de ALM-studie, relevante regelgeving en algemene uitgangspunten. De centrale doelstelling is om het risico te

⁹ Zie verder ook paragraaf 4.3.

voorkomende dat zich onacceptabel hoge kortingen voordoen en onvoldoende kan worden geïndexeerd.” Daarna bepaalt het bestuur het strategisch (meerjaren) beleggingsbeleid. De belangrijkste (beleggings)vraagstukken daarbij zijn:

- Welke omvang, inzet en verdeling van het risicobudget is passend bij de risicohouding en doelstelling van het fonds?
- Welke vermogenscategorieën en soorten financiële instrumenten zijn acceptabel gezien de specifieke situatie van het fonds?
- Hoe wordt het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën verdeeld (de zogenaamde normportefeuille)?
- Hoe worden de beleggingen geografisch gespreid?
- Hoe luiden de benchmarks van de verschillende marktportefeuilles en – waar relevant – de daarbij behorende duration?
- Wat is de ruimte om (tijdelijk) af te wijken van de strategische portefeuille (die volgt uit de ALM-studie)?
- Hoe zijn de financiële risico's te beheersen, ten opzichte van het gewenste niveau (bijvoorbeeld door gebruik te maken van derivaten)?
- Voor welke beleggingstitels gelden eventuele restricties ten aanzien van de kredietwaardigheid?
- Wat is het beleid inzake valutarisico's?
- Op welke wijze wordt de vereiste dekkingsgraad van het fonds beschermd?

Het bestuur stelt het strategische beleggingsbeleid voor een langere periode vast, in beginsel voor een periode van maximaal drie jaar. Bij grote wijzigingen, in marktomstandigheden of de situatie van het fonds, kan het bestuur het beleid ook tussentijds aanpassen.

3.3. Beleggingsbeginselen

Investment beliefs – de beleggingsbeginselen – vormen een belangrijke leidraad voor het bestuur van een pensioenfonds bij de keuzes die hij maakt aangaande het beleggingsbeleid en balansbeheer. Het bestuur van het Rabobank Pensioenfonds hanteert de volgende beleggingsbeginselen.

Beleggingshouding en stijl

Wij spelen actief in op kansen en bedreigingen, waarbij veiligheid, kwaliteit en liquiditeit van de financiële instrumenten waarin we beleggen belangrijke aandachtspunten zijn. Wij beleggen enkel in financiële instrumenten die voldoende transparant zijn.

Risicobeheer

Wij zien risicobeheer als een dynamisch proces dat afhankelijk is van omgevingsfactoren. Doel is om het dekkingsgraadrisico zo goed mogelijk te beheersen, waarbij het fonds ook in extreme scenario's nog ruimte heeft om te sturen.

Horizon

Wij beleggen vanuit een langetermijnperspectief, maar vinden de vooruitzichten voor de dekkingsgraad op korte termijn een belangrijke randvoorwaarde.

Spreiding

Wij spreiden onze risico's over verschillende beleggingssoorten, maar houden daarbij wel in het oog dat iedere beleggingscategorie een zichtbare bijdrage aan het resultaat moet kunnen genereren.

Portefeuillebeheer en benchmarks

- Wij kiezen asset managers die naar onze verwachting het beste kunnen bijdragen aan de realisatie van de doelstelling van het pensioenfonds. Voor de beoordeling van de prestaties van deze managers maken wij gebruik van benchmarks;

- Wij hebben een voorkeur voor actief beleggingsbeleid, tenzij we de toegevoegde waarde ervan niet kunnen onderbouwen;
- Bij de invulling van het beleggingsbeleid kijken wij naar de omvang van risicopremies op beleggingscategorieën omdat die informatie bevatten over de aantrekkelijkheid van die categorieën;
- Rendementen op beleggingen en renteniveaus zijn op korte termijn moeilijk voorspelbaar. Wij geloven niet dat het nemen van renterisico structureel wordt beloond. Voor zakelijke waarden geldt dat op lange(re) termijn sprake is van positieve risicopremies met fluctuaties rond trendwaarden of 'normale' niveaus, waarbij fundamentele economische relaties gelden. Vanuit dit uitgangspunt is het risicobudget qua omvang en allocatie mede een functie van marktomstandigheden en -verwachtingen. Voor renteniveaus geldt dat 'mean reversion' niet als uitgangspunt wordt gehanteerd voor het al dan niet innemen van renteposities. Er kunnen evenwel situaties zijn waarin de richting van de rentebeweging voorspelbaar lijkt, hetgeen het innemen van een renterisico kan rechtvaardigen.

Verantwoord beleggingsbeleid

Bij het nastreven van het financiële doelrendement dat nodig is om onze opdracht te kunnen vervullen, houden wij rekening met de belangen van mens, maatschappij en milieu.

Een uitgebreide toelichting op het verantwoord beleggingsbeleid is te vinden in het document 'Beleid duurzaam beleggen' op de website van het pensioenfonds.

Beheersing van kosten

Wij vinden beheersing van kosten belangrijk, maar rendement na kosten belangrijker.

3.4 Risicobeleid

Pensioenfondsen hebben te maken met een toenemend complexe en sterk veranderende omgeving. Om de risico's die daarmee gepaard gaan te beheersen wordt integraal risicomanagement een steeds belangrijker punt op de agenda van het bestuur van pensioenfondsen. Risico's nemen en risico's beheersen is onderdeel van het besturen en van de dagelijkse praktijk van ieder pensioenfonds en daarmee een belangrijke factor bij het behalen van de doelstellingen van een fonds.

Het pensioenfonds wil daarom de risico's waarmee zij geconfronteerd kan worden in kaart brengen, beheersen en monitoren. De Risk Management Charter (RM Charter) beschrijft het raamwerk voor risicomanagement van het pensioenfonds.

In de RM Charter wordt ook de Risicotaxonomie van het pensioenfonds gedefinieerd. Deze taxonomie geeft een nadere definiering van de verschillende risicogebieden voor het pensioenfonds en is gebaseerd op de wijze waarop DNB risicogebaseerd toezicht toepast en de expliciete eisen die DNB stelt aan risicomanagement. Het pensioenfonds heeft naar aanleiding van een analyse van de verschillende risicogebieden zelf risicothema's onderkend. De te onderscheiden risicogebieden op het gebied van beleggingen zijn:

Matching- en renterisico

Het risico dat ontstaat als gevolg van het niet gematcht zijn van activa en passiva (inclusief off-balance posten) dan wel inkomsten en uitgaven in termen van rentevoet, rente typische looptijden, basisvaluta, liquiditeit- typische looptijden en gevoeligheid voor ontwikkeling in prijspeil.

Marktrisico

Het risico ten gevolge van het blootstaan aan wijzigingen in marktprijzen van verhandelbare financiële instrumenten binnen de beleggingsportefeuille.

Kredietrisico

Het risico dat een tegenpartij haar (betalings)verplichtingen niet nakomt uit hoofde van leningen, vorderingen, derivaten en soortgelijke overeenkomsten. Voor het pensioenfonds geldt dat het kredietrisico zich manifesteert bij derivatentransacties en liquiditeitsbeheer.

Naast de financiële risico's loopt het pensioenfonds ook niet- financiële risico's uit hoofde van beleggingen. Dit zijn onder andere operationeel risico, IT-risico en integriteitsrisico. Ook de niet-financiële risico's zijn beschreven in de RM Charter. Het pensioenfonds beheerst deze risico's zoveel mogelijk door beleid te formuleren en eisen te stellen aan haar dienstverleners. Daarbij kan worden gedacht aan regels voor procuratie, functiescheiding, 'Chinese walls', enzovoort. Achmea IM overlegt ieder kwartaal een niet-financiële risicorapportage en ieder jaar de zogenaamde ISAE 3402 type II verklaring.

3.5 Beleggingsrichtlijnen

Uit de ALM-studie volgt de verdeling van het vermogen over de verschillende categorieën en regio's. In de strategische portefeuille wordt dit vastgelegd en ook binnen welke grenzen de vermogensbeheerder het vermogen dient te beheren. De strategische portefeuille voor het pensioenfonds in 2019 is:

Strategische portefeuille	Gewicht
Staatsobligaties	25,5%
Niet-staatsobligaties euro (overig)	9,5%
Alternative Debt*	5,0%
Totaal obligaties	40,0%
Aandelen Wereld (Ontwikkelde Markten)	30,0%
Aandelen Opkomende Markten	5,0%
Totaal aandelen	35,0%
Vastgoed Nederland	6,0%
Vastgoed Internationaal	4,0%
Totaal vastgoed	10,0%
Risk Parity	4,5%
High Yield	3,0%
Grondstoffen	2,5%
Private Equity	2,5%
Infrastructuur	2,5%
Hedge Funds	0,0%
Totaal alternatieve beleggingen	15,0%
Operationele cash	0,0%
Totaal liquiditeiten	0,0%
TOTAAL	100,0%

*Deze allocatie bestaat uit hypotheke en RMBS

De beleggingsrichtlijnen gelden als een mandaat. Ze bepalen hoe de vermogensbeheerder het beleggingsbeleid dient uit te voeren. Het doel van het beleggingsbeleid van het pensioenfonds is: de beleggingsresultaten binnen de vastgestelde grenzen optimaliseren, zodat zij op de lange termijn aan de verplichtingen en ambities van het pensioenfonds kan voldoen.

3.6 Jaarlijks update: evaluatie beleggingsbeleid

Het pensioenfonds evalueert het beleggingsbeleid tenminste jaarlijks. Ieder jaar wordt het beleggings- en balansbeheerplan op voorstel van het bestuur van het pensioenfonds geactualiseerd. Daarbij wordt rekening gehouden met gewijzigde marktomstandigheden, marktverwachtingen en eventuele veranderingen in de situatie van het pensioenfonds.

Het beleggings- en balansbeheerplan en bij behorende beleggingsrichtlijnen dienen als richtlijn voor het desbetreffende jaar: hoe vullen we de beleggingsportefeuille in en hoe stellen we de bandbreedte per beleggingscategorie vast? Zijn de veranderingen in de situatie van het pensioenfonds of de markt aanzienlijk, dan kan het pensioenfonds besluiten om tussentijds een nieuwe ALM uit te voeren. Ook bij ingrijpende ontwikkelingen tijdens het jaar zal het pensioenfonds de beleggingsrichtlijnen opnieuw bekijken en updaten.

4. Uitvoering

4.1 Uitbesteding beleggingsbeleid

Het vermogensbeheer is door het bestuur uitbesteed aan Achmea IM. Om schaalvoordelen te bereiken wordt door het pensioenfonds vooral gebruik gemaakt van collectieve beleggingsinstellingen die binnen het mandaat worden aangestuurd door Achmea IM. In overleg met het bestuur kunnen ook externe vermogensbeheerders worden ingeschakeld. De keuze om bij het vermogensbeheer ook externe vermogensbeheerders in te schakelen vindt altijd plaats tegen de achtergrond van rendementsoptimalisatie binnen risico's die aanvaardbaar worden geacht. Achmea IM doet voorstellen met betrekking tot de externe uitvoerders volgens een vastgestelde procedure. Het bestuur benoemt de uitvoerder.

4.2 Rapportage en verantwoording

In opdracht van het bestuur wordt de hele beleggingsportefeuille geadmistreerd en geconsolideerd door de uitvoerder. De uitvoerder stemt in dit kader ook af met externe partijen, zoals de bewaarbanken.

Het pensioenfonds waardeert haar bezittingen op dagbasis tegen actuele waarde, waarbij indien mogelijk de beurswaarde wordt gehanteerd. Als beleggingen niet tegen actuele waarde kunnen worden gewaardeerd, bijvoorbeeld vanwege illiquiditeit, worden deze beleggingen gewaardeerd tegen algemeen geaccepteerde waarderingsgrondslagen.

De uitvoerder rapporteert periodiek aan het bestuur. In een zogenaamde Service Level Agreement staat aan welke eisen de rapportages moeten voldoen. Door de rapportages kan het bestuur van het pensioenfonds voldoende toezicht houden en indien nodig bijsturen.

4.3 Maatschappelijke verantwoordelijkheid

Het pensioenfonds sluit in beginsel geen enkele beleggingscategorie, -techniek of -instrument uit. Het pensioenfonds is zich echter bewust van haar maatschappelijke functie en verantwoordelijkheden. Dit betekent in de praktijk dat het pensioenfonds niet willens en wetens belegt in bedrijven die strafbare feiten plegen of moreel verwerpelijk gedrag vertonen. Het pensioenfonds heeft het Statement inzake de wapenindustrie van de Rabobank Groep onderschreven. Dit houdt in dat alleen onder voorwaarden wordt belegd in de wapenindustrie en dat het fonds in ieder geval niet betrokken wil zijn bij producenten van controversiële wapens. Ondernemingen waarvan na onderzoek is komen vast te staan dat deze betrokken zijn bij de productie van clusterbommen, landmijnen en nucleaire wapens worden daarom uitgesloten. Er moet sprake zijn van goed ondernemingsbestuur. Goed ondernemingsbestuur is immers een belangrijke voorwaarde voor een duurzame bedrijfsuitoefening. Teneinde dat te bevorderen worden instrumenten als actieve dialoog ("engagement") en het stemmen op jaarlijkse vergaderingen van aandeelhouders ("voting") ingezet. Het stembeleid is in lijn met internationale en lokale codes en "best practices" op het gebied van Corporate Governance. Ook wordt toegezien op adequate informatievoorziening ("disclosures"), niet alleen door beursgenoteerde bedrijven, maar ook door private equity fondsen en fondsen voor infrastructuur en vastgoed. Het pensioenfonds maakt voor het vermogensbeheer in grote mate gebruik van collectieve beleggingsinstellingen die worden aangestuurd door Achmea IM. Deze beleggingsinstellingen voeren een actief aandeelhoudersbeleid en gebruiken het stemrecht ter behartiging van de belangen van de participanten, waaronder het pensioenfonds. Daarnaast spreken deze beleggingsinstellingen namens de participanten, waaronder het pensioenfonds, als aandeelhouder beursgenoteerde ondernemingen aan op duurzaamheidsaspecten van hun beleid.

Ook ten aanzien van niet-beursgenoteerde beleggingen hanteert het fonds criteria op het gebied van duurzaamheid. Het pensioenfonds hecht veel waarde aan duurzaamheid bij vastgoedbeleggingen. Duurzaam vastgoed heeft een zo laag mogelijke milieubelasting en blijft op lange termijn aantrekkelijk voor zowel de eigenaar als de gebruiker. Dat betekent dat het energiezuinig is, gebruik

maakt van hernieuwbare energie, een lage CO₂-uitstoot heeft, een prettig binnenklimaat heeft en in een veilige en leefbare omgeving ligt. Duurzaam vastgoed is courant en zal op termijn beter verhuurbaar zijn en beter zijn waarde behouden dan vastgoed dat niet duurzaam is. Het pensioenfonds heeft zich bijvoorbeeld ten doel gesteld om 15% van de woningenportefeuille energieneutraal te maken per ultimo 2030. Aankopen dienen bij te dragen aan het gewenste duurzaamheidsprofiel, hierop wordt gestuurd door erkende duurzaamheidscertificaten op te vragen bij nieuwbouw. Bij acquisities van bestaand vastgoed is de eis dat deze aankopen minimaal een A-label hebben. Het duurzaamheidsbeleid voor de vastgoedportefeuille wordt jaarlijks getoetst door deelname aan de internationale duurzaamheidsbenchmark GRESB.

Ook ten aanzien van de beleggingen van het pensioenfonds in private equity en infrastructuurfondsen worden (sinds 2010) voorwaarden op het gebied van duurzaamheid opgelegd: fondsen moeten een duurzaamheidsbeleid hebben en de UN Global Compact hebben ondertekend. Ook moet voldoende transparantie (informatie naar limited partners) bestaan en moet sprake zijn van gelijk-gerichtheid van belangen ('alignment of interest') tussen de beloning van de General Partners enerzijds en het rendement van de limited partners anderzijds.

4.4 Kernactiviteiten

Het pensioenfonds beperkt zich tot activiteiten in verband met pensioen en werkzaamheden die daar verband mee houden, waardoor deze in lijn zijn met de specifieke taakopdracht en de daarmee samenhangende wettelijk geregelde bijzondere positie die het pensioenfonds heeft.